

СПЕЦИФІКА АКЦЕНТУАЦІЙ ХАРАКТЕРУ У ПІДЛІТКІВ ВІННИЧЧИНИ З ПРОЯВАМИ ВЕГЕТАТИВНОЇ ДИСФУНКЦІЇ

І.В.Гусакова

Кафедра педіатрії Вінницького національного медичного університету ім.М.І.Пирогова

Ключові слова

Підлітки
Акцентуації характеру
Вегетативна дисфункція

Резюме

У 182 підлітків з вегетативною дисфункцією, які постійно мешкають на території Вінницької області, проводилось вивчення розповсюдженості та специфіки акцентуацій характеру. Серед обстеженого контингенту дітей виявлений значний відсоток (98,9%) акцентуованих особистостей. Типовим для підлітків з вегетативною дисфункцією є переважання серед акцентуацій характеру афективно-екзальтованої (34,07%), гіпертимної (15,39%), емотивної (12,09%) та циклотимної (10,44%). Існують статеві відмінності в розподілі акцентуацій характеру у дітей з вегетативними розладами.

Вступ

Широка розповсюдженість вегетативної дисфункції (ВД) (більше 20% загальної популяції дитячого населення України за даними Майданника [1998], Макієнко [2001], специфіка перебігу, відсутність радикального лікування викликають значний інтерес у педіатрів, невропатологів, психіатрів та інших медичних спеціалістів. Період пубертату - критичний в плані виникнення ВД. В даному віці існує дві передумови для виникнення вегетативних синдромів: утворення нових ендокринно-вегетативних взаємовідносин, що потребують формування інших інтегративних патернів, та швидка, часто акселерована прибавка зросту, при якій виникає розрив між новими фізичними параметрами та можливостями судинного забезпечення. Розвиток вегетативної дисфункції ще більш ймовірний, якщо наведені вище процеси поєднуються зі спадковою схильністю. Формуванню вегетативного дисбалансу з характерною клінічною картиною сприяють також високе навантаження в школі, дія стресогенних факторів та специфічні психологічні особливості окремих підлітків. Разом вони формують в межах ВД типовий психовегетативний синдром [Вейн, 2000].

Дітям з ВД у більшості випадків притаманні висока тривожність, інтраверсія та нейротизм, висока питома вага депресивних розладів, "занурення у хворобу" (молодші підлітки) [Исаев, 1996; Талицкая, Шварков, 1999; Хайтович, 1999]. Проте на сьогодні практично відсутні сучасні дані про поширеність та співвідношення акцентуацій характеру у дітей з ВД.

Мета даного дослідження - оцінити розповсюдженість акцентуацій характеру та їх співвідношення у підлітків Вінниччини з вегетативними розладами.

Матеріали та методи

Обстежено 182 дитини Вінниччини підліткового віку (віком 12-17 років, хл.- 48, дів.- 134, хл.:дів.=1:2,8) з проявами ВД. Діагноз ВД підтверджувався аналізом скарг, анамнезу, результатами клінічного огляду, кардіоінтервалографії, електрокардіографії та реоенцефалографії. Визначення акцентуацій характеру проводилось за допомогою тесту Шмішека. Акцентуованістю вважалась дитина за умов набору нею більше 18 балів за будь-яким типом акцентуації характеру.

Результати. Обговорення

В загальній масі дітей підліткового віку з дисфункцією вегетативної нервової системи акцентуації характеру виявлені у 98,9% обстежених (відсутні відповідно у 1,1%). Розподіл ак-

центуацій за типом представлений у табл. 1. Виявлена значна перевага афективно-екзальтованої акцентуації над іншими (з подвійним відривом). Друге місце в загальній масі дітей посідає гіпертимна акцентуація, на третьому і четвертому місцях - відповідно, емотивна та циклотимна акцентуації. Разом вони складають 71,98%, тобто близько $\frac{3}{4}$. Інші 6 видів акцентуацій фіксуються лише у обстежених дітей.

В статевому аспекті виявлені наступні розбіжності (див. табл. 1): у дівчаток зберігається подібне до загального відсоткове співвідношення афективно-екзальтованої, гіпертимної, емотивної та циклотимної акцентуацій характеру, натомість у хлопців перше та друге місця хоч і зберігаються за афективно-екзальтованою та гіпертимною акцентуаціями (відповідно 27,08% та 16,67%), проте третє місце належить циклотимній

Таблиця 1. Розподіл акцентуацій характеру за типом.

Тип акцентуації характеру	Всі підлітки		Хлопчики		Дівчатка	
	п	%	N	%	п	%
Афективно-екзальтований	62	34,07	13	27,08	49	36,57
Гіпертимний	28	15,39	8	16,67	20	14,93
Емотивний	22	12,09	3	6,25	19	14,18
Циклотимний	19	10,44	7	14,583	12	8,955
Тривожно-боязкий	9	4,95	С-	С-	9	6,72
Збудливий	8	4,40	2	4,17	6	4,48
Дистимічний	8	4,40	4	8,33	4	2,99
Застрагаючий	7	3,85	4	8,33	3	2,24
Педантичний	5	2,75	2	4,17	3	2,24
Демонстративний	4	2,20	С-	С-	4	2,99
Змішаний	8	4,40	4	8,33	4	2,99
Сума	180	98,90	47	97,92	133	99,25
Відсутність акцентуації	2	1,10	1	2,08	1	0,75
Всього	182	100	48	100	134	100

(14,58%), а четверте місце ділять між собою застрагаючий, дистимічний та змішаний варіанти акцентуацій (8,33%). На відміну від дівчаток у хлопців не виявлені тривожно-боязка та демонстративна акцентуації характеру, що, можливо, пояснюється невеликою кількістю обстежених хлопців.

Розподіл акцентуації характеру за варіантом перебігу ВД представлений у табл. 2. При всіх варіантах ВД більше 30% обстежених підлітків має афективно-екзальтований тип акцентуації. При нормотензивному варіанті перебігу ВД друге місце

Таблиця 2. Розподіл акцентуації характеру за варіантом перебігу ВД.

Акцентуація характеру	ВД, нормотензивний варіант		ВД, гіпотензивний варіант		ВД, гіпертензивний варіант	
	п	%	п	%	п	%
Афективно-екзальтований	28	30,77	26	34,21	8	50,0
Гіпертимний	13	14,44	14	18,42	1	6,25
Емотивний	9	10,00	12	15,79	1	6,25
Циклотимний	10	11,11	5	6,58	4	25,0
Тривожно-боязкий	4	4,44	5	6,58	С-	С-
Збудливий	5	5,56	2	2,63	1	6,25
Дистимічний	5	5,56	3	3,95	С-	С-
Застрягаючий	6	6,67	1	1,32	С-	С-
Педантичний	4	4,44	1	1,32	С-	С-
Демонстративний	3	3,33	1	1,32	С-	С-
Змішаний	1	1,11	6	7,89	1	6,25
Відсутність акцентуації	2	2,22	С-	С-	С-	С-
Всього	90	100	76	100	16	100

посідає гіпертимний тип, третє - циклотимний, четверте - емотивний (разом 66,67% дітей), при гіпотензивному варіанті ВД друге місце зберігається за гіпертимною акцентуацією, а на третє виходить емотивна акцентуація, тоді як четверте місце займає змішаний тип (разом 76,32%). При гіпертензивному варіанті ВД чіткого розподілу акцентуації характеру дати неможливо (невелика кількість обстежених), проте перевага афективно-екзальтованої акцентуації характеру над іншими не викликає сумнівів.

В практичній психології під акцентуацією характеру розуміють перебільшений розвиток окремих якостей характеру за рахунок занепаду інших, в результаті чого погіршується взаємодія даної особи з оточуючими [Столяренко, 1999], тобто сприймають акцентуації характеру як крайній варіант норми.

У здорових українських підлітків акцентуації характеру виявляються у 64% обстежених [Бушай, 2000]. В порівнянні з ними у підлітків з вегетативними розладами відсоток акцентуованих осіб значно вищий - 98,9%. Акцентуації характеру заважають підліткам адаптуватися до навколишнього середовища, сприяють тому, що окремі життєві ситуації, бажані та фізіологічні для звичайних підлітків, у акцентуованих (і зокрема у підлітків з ВД) викликають стресову ситуацію, підтримують у останніх вегетативні розлади, а іноді викликають зрив компенсаторних механізмів (розвиток вегетативного пароксизма).

Урахування психологічних особливостей підлітків з вегетативними розладами при лікуванні ВД (в комплексі з динамічним спостереженням дитячого психолога та м'якою психокорекцією) буде сприяти більш легкому перебігу ВД та попереджувати її трансформацію в психосоматичне захворювання.

Література

- Бушай І.М. Психологічні особливості розвитку "Я-образу" акцентуованих підлітків: Автореф. дис...канд. мед. наук: 19.00.07 /Нац. педаг. ун-т ім.М.П.Драгоманова.- К., 2000.- 25 с.
- Вейн А.М. Вегетативные расстройства (клиника, диагностика, лечение).- М.: Мед. информ. агентство, 2000.- 752 с.
- Исаев Д.Н. Психосоматическая медицина детского возраста.- СПб.:

- Специальная литература, 1996.- 454 с.
- Майданник В.Г. Вегетативні дисфункції у дітей (патогенетичні механізми та клінічні форми) //ПАГ.- 1998.- №4.- С.5-11.
- Макієнко Т.С. Особливості клінічного перебігу вегетативних дисфункцій у підлітків українського Полісся // Укр. мед. часопис.- 2001.- №3(23).- С.66-69.
- Столяренко Л.Д. Основы психологии.

- Ростов-на-Дону: Феникс, 1999.- 672 с.

- Талицкая О.Е., Шварков С.Б. Цефалгический синдром при вегетативной дисфункции у детей //Журнал неврологии и психиатрии им. С.С.Корсакова.- 1999.- №1.- С.11-14.

- Хайтович М.В. Нейропсихосоматичні співвідношення у дітей з вегетативними дисфункціями //ПАГ.- 1999.- № 4.- С.83-84.

SPECIFICITY OF CHARACTER ACCENTUATIONS IN ADOLESCENTS FROM VINNYTSIA REGION WITH MANIFESTATION OF VEGETATIVE DYSFUNCTION

I.V.Gusakova

Department of Children Diseases of Vinnytsia National Pirogov Memorial Medical University

Key Words

Adolescents
Character accentuations
Vegetative dysfunction

Summary

Spreading and specificity of character accentuations studied in 182 adolescents with vegetative dysfunction, who constantly living in Vinnytsia region. Considerable percentage (98,9%) of accentual personalities was found. The prevalence among character accentuations of affective-exalted (34,07%), hyperthymic (15,39%), emotive (12,09%) and cyclothymic (10,44%) is typical for adolescents with vegetative dysfunction. There are sexual differences in character accentuations distribution in children with vegetative disorders.